

Ezt még ki lehet bírni

JANUÁR 27. a holokauszt nemzetközi emléknapja, 1945-ben ezen a napon szabadult fel Auschwitz-Birkenau, a legnagyobb és leghírhedtebb náci haláltábor. Az idő múlásával fogynak a túlélők. Munkatársunknak az utolsó kecskeméti szemtanú, Zinner Árpádné, Mimi néni mesélte el pokoljárását.

Odakinn a tél ellenére ragyogóan süt a nap. A belvárosi panellakásban viszont nehezen kezdünk neki a sötét múlt felidézésnek. Próbálok a háború előtti évekket indítani, amikor még gondtalanul lehetett élni. De az életmese kibomlása közben rá kell jönnöm: szidónak lenni sosem volt könnyű. Azoknak sem, akiket nem ősi tradíciók szerint neveltek, akik nem gyakorolták a vallásukat.

– Magyar zsidó vagyok, és nem fordítva. Soha senki iránt nem éreztem gyűlöletet, érzelmi szótáramból hiányzik ez a kifejezés. A kecskeméti kereskedelmi iskolában tanultam, 1942-ben érettségiztem. Tapasztalatlan, tudatlan, naiv lány voltam. De azt én is észrevettem, hogy sötét felhők gyülekeznek az égen, egyre gyakoribbak a katonai felvonulások, szaporodnak a rémisztő hírek. A rettegés a családukban is eluralkodott. Mindannyiunkba beleivódott a félelem. Édesapám már nem élt, 1944 nyarán édesanyámat, nagynénemet, a nővéremet és engem hurcoltak el. Hetényegyházi édenkertünkben egy széles kocsival indultunk el a kecskeméti gettóba, egy darabig szaladt utánunk a kutyánk. Nem ellenkeztünk, minden rendeletet vakon teljesítettünk. Meg voltunk róla győződve, hogy munkára fognak vinni. „Jaj, de jó, nincs már semmi gondom! Ezt még ki lehet bírni” – mondogatta anyukám. Aztán jött a bevagonírozás az alsó pályaudvaron. Nyolcvanán zsúfolódtunk össze egy kocsi-ban. Körberaktuk a csomagokat, középen ültünk, moccanni sem tudtunk. Édesanyánk rosszul volt, nővéremmel álltunk, hogy le tudjon feküdni. Főleg éjszaka mentünk. Fogalmunk sem volt, hová visznek.

Öt nap után megérkeztünk Auschwitz-Birkenau koncentrációs táborába. Ahogy kiszálltunk a vagonból, különterelték a férfiakat és a nőket. Távolból hatalmas reflektor fénye pásztázott, megindult a tömeg. Előttem a legjobb barátnőm és édesanyja, megnyugtató érzés volt látni ismerősöket. Én kábán, szótlanság sodródtam a többiekkel, anyukám-ba karolva, mellettünk a nagynéni. Odalépett hozzánk egy német katona, kihúzta a karomat az anyukám karjából, és nővéremmel együtt leválasztott a csoporttól. Képtelenek voltunk megszólalni. Csak néztünk egymásra. Egy ideig még párhuzamosan haladtunk, aztán lemaradtunk. Édesanyával és a nagynénivel soha többé nem találkoztunk. Füstöl-gő magas kéményt láttunk. Betereltek bennünket egy nagy terembe. Meztelenre kellett vetközni. Mindenkit kopaszra nyírtak, szőrtelenítettek. Aztán fürdés. A ruhánkat nem kaptuk vissza, helyette rongyokat osztogattak, azokat húztuk magunkra. Mire a barakkba értünk, minden erőnk elfogyott, félajultan rogytunk le a priccse.

UJVÁRI SÁNDOR FELVÉTELE

BŰN VAGY ÉRDEM? „Mai napig nem fér a fejembe a németek rettenetes magatartása, intézményes gyilkolása. Csak azért irtottak ki sok millió embert, köztük magyarokat, mert zsidók voltak. Ezek az emberek senki ellen nem vétettek. Sőt igyekeztünk asszimilálódni, szerettük hazánkat, de ez a haza nem tartott igényt ránk, kiszolgáltatt minket a Német Birodalomnak, ahol nem ismerték a humanitás szót. A háború sok mindent szentesít, de az ártatlan emberek előre kidolgozott szisztéma szerinti gyilkolását nem, ami nem bűn, hanem érdem volt a németek körében.” (Mimi néni kéziratban lévő visszaemlékezéséből.)

Mimi néni egy kopottas dossziét vesz elő. Kevés kézzel fogható emléke maradt a múltjából. Családi képei között féltve őrzi a nővérel közös felvételt, melyen Bauer Kamilla és Ilona még csak nem is sejtette, mennyi megpróbáltatás vár rájuk. Eltett pár dokumentumot, olyasmit, ami lágeréletére emlékezteti, például a felszabadulását bizonyító okiratot.

– November első napjaiban átvittek az északnémet Ravensbrückbe, ahol egy hónapot töltöttünk karanténban. Ezután Malchowban kezdtünk el dolgozni egy fegyvergyárban, napi tizenkét órát, reggel hattól este hatig. Sötétben indultunk, sötétben érkeztünk. Sokszor azt sem tudtuk, mikor van nappal, mikor éjjel. Így telt el öt hónap.

Nővéremmel elválaszthatatlanok voltunk. Egyedül biztos, hogy nem élem túl. Egymást biztattuk, egymás kedvéért túrtuk a csapásokat és a szenvedést. Állandóan éhezünk. A napi harminchárom deka kenyér és a tarlórépából vagy céklából főzött egyliternyi „leves” nem mondható igazi tápláléknak. Az éhezéstől másra nem is tudtunk gondolni, csak az evésre. Csont és bőr volt mindenki. Szabadulásunkkor én harmincnegyet, a nővérem harmincöt kiló lehetett.

Hogy közeleg a háború vége, azt 1945 áprilisának utolsó napjaiban már éreztük. Megszűnt a gyári munka is. Amikor elhagytuk a gyárat, kezünkbe nyomtak egy doboz szardíniát. Két napig meneteltünk az

országúton, majd éjjel letáborozhattunk a szántóföldön. Valaki krumplivermekre bukkant, azonnal nekiestünk. Nyersen ettük a krumplit a szardíniával, borzalmas íze volt, még most is a számban érzem. Másnapra eltűntek az SS-őrök. Csapatokba verődve haladtunk tovább.

Messziről feltűnt egy város, tanakodtunk, mi legyen. Arra lettünk figyelmesek, hogy egyik oldalról orosz, a másik oldalról amerikai hadsereg közelít egymáshoz. Megálltak, néhány percig hadonásztak, majd visszafordultak és távoztak, amerről jöttek. Történelmi pillanat volt! Azt beszéltek meg egymással, hogy a város (Lübz) melyikük fenntartása alá kerüljön. Mivel a településről elmenekült a lakosság, szabadon gárázdálkodhattunk. Házról házra jártunk, élelem után kutatva. Mindent felzabáltunk, sokan nem tudtak megálljt parancsolni maguknak, bele is haltak a mohóságukba.

Mi kalandos úton jutottunk haza. Időztünk a Prenzlauban lévő belga hadifogolytáborban, ott javasolták, valljuk magunkat inkább csehnek, hiszen voltak velünk páran. Prága után Pozsony következett, ahol felkutatottuk a rokonainkat, akik befogadtak bennünket. Végre fehér lepedőn és tiszta ágyneműben aludhattunk!

Jó ideig nem mertünk Magyarországra jönni, nem tudtuk, mi vár ránk. Aztán csak nekiindultunk, mert abban reménykedtünk, hátha anyuka is hazajön. De sajnos nem jött meg. Elvesztettük Auschwitzban, a nagynénivel együtt.

Kamilla tizenkilenc, Ilona huszonnégy évesen hagyta háta mögött a poklok poklát. Bár közel álltak hozzá, sosem roppantak össze. Ila már nincs az élők sorában. Mimike apró termetű, törekeny asszony, kilencvenéves. Derűsen szemléli a világot. Hogy is tehetne másként, amikor odakinn a tél ellenére tavaszias a nap-sütés? És az sem baj, ha jön a hóesés – az is ajándék. **B. T.**

Auschwitzről számokban

- A koncentrációs tábor felállításának gondolata a lengyel értelmiség és az ellenállási mozgalom elleni megtorló akciókat irányító SS-vezetők körében merült fel 1939 végén. Akkorra ugyanis a lengyel börtönök zsúfolásig megteltek.
- A leendő foglyok felügyeletére 1940. május végén 30 német köztörvényes bűnözőt hoztak. Az első transzport 728 lengyel politikai fogollyal június 14-én érkezett a tarnóvi börtönből.
- 1944-re a kezdetben néhány földszintes téglapépületből álló koncentrációs tábor hatalmas komplexummá fejlődött, amelyhez több tucat altábor és ipari létesítmény, üzemek, bányák egész sora tartozott.
- A tábor kapujának cinikus felirata (Arbeit macht frei – A munka szabaddá tesz) azt sugallta, hogy a munka révén van esély a túlélésre. Holott a rabok szándékos halálra dolgoztatása szervesen illeszkedett a kiirtási programba.
- Mintegy 700 fogoly kísérelt meg szökést az auschwitzi táborokból, ebből körülbelül 300-nak sikerült. A szökési kísérletért megtorlásképpen éhhalál járt.
- A tábor parancsnoka 1943 nyaráig Rudolf Höss SS-Obersturmbannführer volt, aki a háború utáni kihallgatásakor leírást adott a tábor működéséről. 1947-ben akasztották fel Auschwitz I. krematóriuma előtt.

FOTÓ: PROFIMEDIA-RED DOT/AGK

- A náci 1940 és '45 között több mint egymillió zsidót, 70–75 ezer lengyelt, 21 ezer romát, 15 ezer szovjet hadifoglyot, 15 ezer ellenállót, köztörvényes bűnözőt, szellemi fogyatékos és homoszexuálist öltek meg az Auschwitz-komplexumban. Minden harmadik áldozatuk magyar állampolgár volt.
- A birkenauai gázkamrákat a németek 1944 novemberében felrobbantották, ezzel is igyekeztek elrejtetni rémtetteiket a közeledő szovjetek elől.

- Amikor a szovjet hadsereg 1945. január 27-én felszabadította Auschwitzot, 7600 hátrahagyott, gyenge és beteg túlélőt találtak. Több mint 58 ezer foglyot napokkal előtte evakuáltak és utolsó halálmenetre küldtek Németországba.
- 1947-ben Lengyelország az auschwitzi koncentrációs tábor helyén múzeumot létesített az áldozatok emlékére. A UNESCO világörökség-listáján szerepel.